

## Perustuslakivaliokunnalle

Valiokunnan pyytämänä asiantuntijalausuntona hallituksen esityksestä laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta (HE 64/2022 vp) esitän kunnioittavasti seuraavaa.

### *1. Asian kiinnekohdat perustuslaissa ja kansainvälisissä sopimuksissa*

Esitystä on arvioitava ennen muuta perustuslain 5 §:n valossa. Säännös ei sisälly perustuslain perusoikeuslukuun vaan on sijoitettu välittömästi tuon luvun edelle. Perustuslaintasoinen sääntely kansalaisuudesta on suppea, eikä esimerkiksi ratkaise perustavaa valintaa kansalaisuuden määräytymisestä ensi sijassa syntymäpaikan (*jus soli*) vai vanhempien kansalaisuuden (*jus sanguinis*) perusteella. Perustuslain mainittu säännös viittaa molempiin ratkaisuihin ("... syntymän ja vanhempien kansalaisuuden perusteella..."). Perustuslaki ei liioin ota kantaa kaksois- tai monikansalaisuuden hyväksymiseen, missä suhteessa vuoden 2003 kansalaisuuslaki oli merkittävä linjamuutos.

Perustuslainsäännöksen asettamat tärkeimmät oikeudelliset reunaehdot kansalaisuutta koskevalle kansalliselle sääntelylle ovat siksi a) *lailla säätämisen vaatimus* ja b) *valtiottomuuden (kansalaisuudettomuuden) välttäminen*. Jälkimmäiseen kysymykseen sisältyy ihmisoikeussopimuksistakin seuraava vaatimus jokaisen valtion velvollisuudesta huolehtia siitä, ettei sen alueella syntyvä tai oleskeleva *lapsi* jää kansalaisuudettomaksi.

Perustuslain 5 §:ää täydentää perusoikeusluvun avaava perustuslain 6 §:n säännös yhdenvertaisuudesta ja syrjinnän kieltämisestä. Tästä säännöksestä seuraa muun ohessa vaatimus kansalaisuuslainsäädännön sukupuolineutraalisuudesta, mikä onkin eräs vuoden 2003 kansalaisuuslain peruslähtökohdista.

Kolmantena perustuslainkohtana on mainittava perustuslain 21 §:n säännökset, joiden mukaan "jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi", minkä lisäksi "käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla".

Kuten hallituksen esityksestä ilmenee, monet ihmisoikeussopimukset tai muut kansainväliset sopimukset sisältävät määräyksiä kansalaisuudesta. Asiaa on selvitetty mm. nykytilan arviointia koskevan pääjakson alajaksoissa 2.1, 2.2, 2.4, 2.5, 2.6, ja 2.7, tarpeellisin osin pykäläkohtaisissa perusteluissa (jakso 7) ja myös säätämisjärjestysperusteluissa (jakso 12).

## ***2. Lailla säätämisen vaatimus ja ”kokonaisharkinta”***

Vuoden 2003 kansalaisuuslakia koskevassa mietinnössään (PeVM 8/2002 vp, s. 4/II) perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota perustuslain 5 §:n sisältämään lailla säätämisen vaatimukseen. Valiokunta katsoi, että sääntelyn liiallinen harkinnanvaraisuus ei ole tämän vaatimuksen kanssa sopusoinnussa. Päätöksenteko kansalaisuuden saamisesta ei valiokunnan mukaan siksi voi perustua viime kädessä tarkoituksenmukaisuusharkintaan vaan on kaikin osin lain säännöksiin sidottua.

Ensisijainen ehdotukseni käsillä olevan hallituksen esityksen yhteydessä on, että valiokunta palaisi tähän kannanottoonsa ja tekisi eräitä muutoksia ehdotettuihin säännöksiin. Viitataan erityisesti niihin kansalaisuuslain säännöksiin ja nyt ehdotettuihin muutoksiin, joissa käytetään ”kokonaisharkinnan” käsitettä. Ehdotan kokonaisharkinnan käsitteen uudelleenarviointia seuraavassa esitettävän erottelun kautta.

Jo klassiseksi muodostunut – ja mielestäni perustuslain kannalta hyväksyttävä – säännös kokonaisharkinnasta sisältyi ulkomaalaisen karkottamista koskeviin säännöksiin vuoden 1991 ulkomaalaislaissa (378/1991). Lain 40 § sisälsi luettelon perusteista, joiden nojalla viranomaisella oli toimivalta tehdä lain oikeuttama päätös ulkomaalaisen karkottamisesta. Karkotus ei kuitenkaan ollut automaattinen seuraus yhden karkotusperusteen täyttymisestä, vaan karkotusperusteen toteutuksen jälkeen siirryttiin 41 §:ssä tarkoitettuun kokonaisharkintaan, jossa oli punnittava karkotuksen puolesta ja sitä vastaan puhuvia seikkoja kokonaisuutena. Kokonaisharkinta toimi siis tapauskohtaisen *lainlievennysvallan* perustana. Oikeustieteellisessä kirjallisuudessa asetelmaa on kuvattu säännön ja periaatteen luonteisten oikeusnormien avulla: karkotusperiaatteet ovat joko/tai -tyyppisiä *sääntöjä* eli yksittäinen tapaus joko kuuluu tai ei kuulu säännön *soveltamisalan* piiriin. Ratkaisunormina on kuitenkin säännös kilpailevien *periaatteiden* punnintaa koskevasta kokonaisharkinnasta, jossa tapauksen kuulumiselle säännön soveltamisalan piiriin annetaan *painon* ulottuvuus, siten että karkotusperustetta vielä verrataan karkotusta vastaan puhuvien seikkojen – kuten perhesuhteet - painoa vasten.

Pidän tuota sääntelytapaa hyväksyttävänä ja asianmukaisena tapana toteuttaa lailla säätämisen vaatimus samalla kun hallintoviranomaiselle kuitenkin jätetään tapauskohtaista harkintavaltaa, jota moniulotteisessa asiassa saatetaan kutsua kokonaisharkinnaksi. Tuo harkintavalta on lain sitomaa ja valitusmahdollisuuden

piirissä, jolloin hallintotuomioistuimet voivat tarvittaessa kumota karkotuspäätöksen joko toteamalla, ettei tietty karkotusperuste (sääntö) täyttynyt tai punnitsemalla karkotuksen puolesta ja sitä vastaan puhuvia seikkoja toisella tavalla kuin hallintoviranomainen oli tehnyt, vaikka laissa säädetty karkotusperuste sinänsä täyttyi.

Valitettavasti nykyinen ulkomaalaislaki (301/2004) on erkaantunut vuoden 1991 lain esimerkillisestä analyttisestä selkeydestä ja omaksunut kokonaisharkinnan yleisenä ratkaisutoiminnan periaatteena (146 §) eikä vain lainlievennysvallan muotona. Seurauksena on ollut, että lain soveltaminen on huonosti ennakoitavissa ja jättää hallintoviranomaiselle tavattoman laajan harkintavallan. Ulkomaalaislaki on siksi jännitteessä perustuslain 9 §:n 4 momentin 1 virkkeen kanssa, kun tuon perustuslainkohdan mukaan ”ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla”.

Ulkomaalaislaki ei nyt ole käsittelyssä, joten en lähde arvioidaan, onko tuo laki joltain osin ristiriidassa perustuslain 9 §:n 4 momentin 1 virkkeen mukaisen lailla säätämisen vaatimuksen kanssa. Haluan kuitenkin korostaa, että kun 9 §:n mainittu säännös on yleisluontoinen ja siksi saattaa sallia laajan kirjon lailla säätämisen perusedellytyksen täyttäviä ratkaisuja, nyt keskeisessä asemassa oleva perustuslain 5 § on kirjoitettu toisella tapaa ja asettaa yleisluontoisen sijasta *korotetun* vaatimuksen lain tasolla toteutettavasta sääntelystä: säännöksen mukaan Suomen kansalaisuus saadaan syntymän ja vanhempien kansalaisuuden perusteella ”sen mukaan kuin lailla *tarkemmin* säädetään”. Edelleen kansalaisuus voidaan myöntää ”*laissa säädetyin edellytyksin*” myös ilmoituksen tai hakemuksen perusteella, ja Suomen kansalaisuudesta voidaan vapauttaa ”*vain* laissa säädetyillä perusteilla” ja vielä sillä lisäedellytyksellä, että henkilöllä on tai hän saa toisen valtion kansalaisuuden. Kaikki nämä kvalifioinnit korottavat vaatimustasoa lailla säätämiseen perustuslain 5 §:n yhteydessä. Kokonaisharkintasäännökset, muutoin kuin laissa säädettyyn yksilölle kielteiseen perustuvan lainlievennysvallan muodossa, eivät sovi yhteen perustuslain 5 §:n kanssa. Kansalaisuuslain yhteydessä tämä asia on tärkeä paitsi perustuslain 5 §:n, myös 6 §:n (mielivallan kielto) ja 21 §:n (oikeusturva) kannalta, jotka kaikki puoltavat analyttistä tarkkuutta, jos lakiin sisällytetään kokonaisharkinnan mahdollistavia säännöksiä.

Ulkomaalais- ja kansalaisuusasioita käsittelee nykyisin Suomessa sama viranomainen, sisäministeriön hallinonalalla toimiva maahanmuuttovirasto. Tämä organisatorinen ratkaisu käsittääkseni selittää, miksi kokonaisharkinnan käsite on saanut vähitellen laajenevan käyttöalan myös kansalaisuuslain tekstissä. Nyt voimassa olevassa muodossaan kansalaisuuslaki sisältää jo seitsemän säännöstä, joissa tavalla tai toisella viitataan hallintoviranomaisen valtaan ratkaista asioita kokonaisharkinnalla:

6 §:n (579/2011) 4 momentin mukaan myös muunlainen kuin laissa nimenomaisesti mainittu ”henkilöllisyyttä koskeva muutos” voi katkaista kansalaisuuden asumisaikaedellytykseen sisältyvän määräajan kulumisen, ”jos muutoksen katsotaan selvitetyn henkilöllisyyden kokonaisarvioinnin kannalta muodostavan uuden henkilöllisyyden”. Säännös ei vastaa edellä vanhan ulkomaalaislain esimerkin avulla havainnollistamaani ajatusta kokonaisharkinnan hyväksyttävästä käytöstä lainlievennysvallan muotona. Tässä säännöksessä on kyse laissa säädettyjen yksilöä vastaan käytettyjen tosiseikkaperusteiden laajentavasta (analogisesta) soveltamisesta yksilön vahingoksi.

13 § 3 momenttiin sisältyy perustuslain 5 §:n kannalta ongelmallinen ja samalla asiallisesti tarpeeton viimeinen, alla kursiiivilla osoitettu lauseke:

Henkilöä ei kansalaisteta, vaikka hän täyttäisi kansalaistamisen edellytykset, jos on perusteltua syytä epäillä, että kansalaistaminen vaarantaa valtion turvallisuutta tai yleistä järjestystä, tai jos kansalaisuuden saamisen pääasiallisena tarkoituksena on hyödyntää Suomen kansalaisuuteen liittyvää etuutta ilman tarkoitusta asettua asumaan Suomeen *taikka jos kansalaistaminen muusta painavasta syystä hakijan tilanteen kokonaisvaltaisen tarkastelun perusteella on vastoin valtion etua.*

Valtion turvallisuuden tai yleisen järjestyksen vaarantaminen ovat itsessään laaja-alaisia käsitteitä, joiden käyttö kansalaisuuden epäämisen perusteena on silti perustuslain 5 §:n kannalta hyväksyttävää, jos niin selkeästi säädetään laissa. Samoin on perustuslain 5 §:n kannalta hyväksyttävää oikeuttaa laissa kansalaisuuden epääminen, milloin kansalaisuuden hakemisen pääasiallisena tarkoituksena on hyödyntää Suomen kansalaisuuteen liittyvää etua ilman tarkoitusta asettua asumaan Suomessa. Sen sijaan säännöksen viimeinen lauseke ”muusta painavasta syystä”, ”valtion edusta” ja ”kokonaisvaltaisesta tarkastelusta” on nähdäkseni ristiriidassa perustuslain 5 §:n kanssa ja tulisi poistaa 13 §:stä.

19 a §:n (579/2011) 4 momentin avoin säännös ns. odotusajan pituuden määrittämisestä kokonaisarvioinnilla ei myöskään ole perustuslain 5 §:n kannalta asianmukainen. Toivoisin valiokunnan esittävän 13 §:n 3 momentin ja 19 a §:n 4 momentin korjaamista koskevan kannanoton mietintönsä perusteluissa.

Sen sijaan 19 §:n (579/2011) 1 momentin johdantolauseessa kokonaisharkintaan on viitattu lainlievennysvaltaa edustavalla ja siis perustuslain kannalta hyväksyttävällä tavalla, kun laissa säädetystä ns. nuhteettomuusedellytyksestä voidaan kokonaisharkinnalla poiketa hakijan hyväksi. Samoin 32 §:n (260/2018) säännös lapsen kansalaisuuden menettämisestä kokonaisarvioinnin kautta lapsen vanhemman menetettyä Suomen kansalaisuuden on periaatteessa lainlievennysvaltaa edustava ja siten hyväksyttävä, joskin pidän ongelmallisena, ettei säännökseen ole

nimenomaisesti kirjattu lapsen kansalaisuudettomaksi tekemisen kieltoa. Sama koskee 33 §:n 3 momenttia kansalaisuuden menettämisestä väärien tietojen antamisen takia, koska myös tässä kokonaisharkinta on lainlievennysvallan muoto tilanteessa, jossa laissa säädetty ehto kansalaisuuden menettämiselle sinänsä täyttyy. Tähän kokonaisharkinnan hyväksyttävän sääntelyn kategoriaan kuuluu vielä lain 33 b §:n (564/2019) säännös kokonaisharkinnasta tilanteessa, jossa 33 a §:ssä säädetty rikosedellytys täyttyy.

Päädyn siis siihen, että kansalaisuuslain seitsemästä kokonaisharkintaa koskevasta säännöksestä neljä on perustuslain kannalta asianmukaisia, kolme puolestaan ongelmallisia. Kokonaisharkinnan käyttötilanteiden laajentaminen joko lainsäädännössä taikka tuomioistuinkäytännössä ovat molemmat ongelmallisia perustuslain 80 §:n ja erityisesti perusoikeussäännösten (ja perustuslain 5 §:n) sisältämän lailla säätämisen vaatimuksen kannalta. Perustuslain kannalta tuon käyttöalan laajentamisen perusteeksi ei siten riitä, että Korkein hallinto-oikeus on suhtautunut suopeasti kokonaisharkinnan käsitteeseen, jopa laajentaen sen käytön ohi lainsäädäntöön nimenomaisesti kirjattujen käyttötilanteiden piiriin. Tuo oikeuskäytännön kehityslinja pikemminkin korostaa tarvetta perustuslaki-valiokunnan kannanotolle, joka selkeyttäisi asiointilan suhteessa perustuslain vaatimuksiin.

### 3. Kansalaisuuslain 6 §

Nyt käsittelyssä olevassa esityksessä ei ehdoteta muutosta edellä ongelmalliseksi toteamiini 13 §:n 3 momenttiin tai 19 a §:n 4 momenttiin. Myöskään 6 §:n 4 momenttiin ei ehdoteta muutosta, mutta kun saman pykälän 2 ja 3 momenttia ehdotetaan muutettaviksi, katson että samassa yhteydessä tulisi korjata perustuslain kannalta ongelmallinen 4 momentin säännös ja että asia kuuluu eduskunnan muutosoikeuden piiriin. Molempiin muutettaviksi ehdotettuihin 6 §:n momentteihin ehdotetaan nimittäin muutosta, jolla jälleen laajennettaisiin, perustuslain kannalta ongelmallisella tavalla, kokonaisharkinnan alaa kansalaisuusasioissa. Ehdotan, että lain 6 § muutettaisiin kuulumaan seuraavasti:

#### 6 §. Selvitetty henkilöllisyys

Suomen kansalaisuuden saaminen edellyttää, että hakijan henkilöllisyys on luotettavasti selvitetty.

Selvitystä henkilöllisyydestä voidaan esittää *luotettavana pidettävällä* asiakirjanäytöllä tai antamalla muutoin luotettavina pidettäviä tietoja asianomaisen henkilön nimestä, syntymäajasta, perhesuhteista, kansalaisuudesta ja muista asian ratkaisemisen kannalta tarpeellisista henkilötiedoista. Henkilöllisyyttä selvittäessä tulee ottaa huomioon ne tiedot, jotka henkilö on aikaisemmin antanut viranomaiselle omasta ja lapsensa henkilöllisyydestä. ~~Henkilöllisyyttä koskevan selvityksen luotettavuuden arviointi perustuu kokonaisharkintaan, jossa otetaan huomioon myös hakijan~~

~~aloitteellisuus henkilöllisyytensä selvittämisessä ja se, onko alle 18 vuotiaan henkilöllisyys ollut selvittämättä hänen huoltajastaan johtuvasta syystä tai muusta hänestä riippumattomasta syystä.~~ Henkilöllisyydestä ei edellytetä asiakirjanäyttöä, jos asiakirjanäytön edellyttäminen olisi kohtuutonta, kun otetaan huomioon pakolaisen asema tai se, että hakijan kansalaisuusvaltiossa ei ole toimivaltaista viranomaisista, joka voisi pätevästi antaa henkilöllisyyttä koskevia asiakirjoja, taikka muusta vastaavasta syystä. Henkilöllisyyden ei katsota jääneen selvittämättä pelkästään sillä perusteella, että turvapaikkaa hakeneella henkilöllä on maahan tullessaan ollut hallussaan väärennetty matkustusasiakirja, eikä sillä perusteella, että alle 18-vuotiaan henkilöllisyyttä koskeva näyttö puuttuu hänen huoltajastaan johtuvasta tai muusta hänestä riippumattomasta syystä.

Jos ulkomaalainen on vähintään viimeksi kuluneet kymmenen vuotta esiintynyt väestötietojärjestelmästä ilmenevällä henkilöllisyydellä, hänen henkilöllisyytensä pidetään 1 momentin mukaisesti selvitettyinä, vaikka hän on aiemmin esiintynyt useammalla kuin yhdellä henkilöllisyydellä. ~~Kymmenen vuoden määräaika sovelletaan myös silloin, kun henkilöllisyydestä esitettyä selvitystä ei muutoin pidetä kokonaisharkinnan perusteella luotettavana. Kymmenen vuoden määräaika lasketaan siitä ajankohdasta, jolloin henkilötiedot on merkitty väestötietojärjestelmään.~~

Muutos henkilön Suomen viranomaisille esittämään nimeen, syntymäaikaan tai kansalaisuuteen katkaisee 3 momentissa tarkoitetun kymmenen vuoden määräajan kulumisen, jos muutosta ei voida pitää vähäisenä. Myös muu henkilöllisyyttä koskeva muutos voi katkaista määräajan kulumisen, jos muutoksen katsotaan selvitety ~~henkilöllisyyden kokonaisarvioinnin kannalta~~ muodostavan uuden henkilöllisyyden. Suomessa nimilain (695/1985) mukaisesti toteutettua nimenmuutosta ei pidetä henkilöllisyyden muutoksena eikä se katkaise edellä tarkoitetun määräajan kulumista.

(Leipäteksti = voimassa oleva laki, jota ei muutettaisi. Kursiivi = hallituksen esityksessä ehdotettu muutos, jota kannatan. ~~Yliviihaus~~ = ehdottamani poisto voimassa olevasta laista. Kursiivi ja yliviihaus = ehdottamani poisto hallituksen esityksestä. Alleviivaus = lisäys verrattuna hallituksen esitykseen. Kursiivi ja alleviivaus = lisäys voimassa olevaan lakiin.)

Edellä esitetyillä muutoksilla poistettaisiin sekä nykyisen 4 momentin että ehdotetut 2 ja 3 momentin viittaukset kokonaisharkintaan. Poiston seurauksena 3 momentin muutos olisi asiallisesti tarpeeton ja siitä voidaan luopua. Siksi sekä 1 että 3 momentti jäisivät nykyiselleen ja vain 2 ja 4 momenttia muutettaisiin.

Olen edellä ehdottanut 4 momenttia myös selvennettäväksi muutoksilla, joiden mukaan Suomessa nimilakia soveltaen toteutettua nimenmuutosta ei lakia sovellettaessa pidetä henkilöllisyyttä koskevana muutoksena. Eri henkilöllisyyksistä voisi olla kyse vain silloin, kun henkilö esiintyy suhteessa Suomen viranomaisiin keskenään ristiriitaisia ulkomaisia tai itse muodostamia nimiä käyttäen, virallistamatta nimeään Suomessa. Lisäys saattaa tuntua tarpeettomalta, mutta asia ei suinkaan ole ollut maahanmuuttovirastolle selvä.

Korkeimman hallinto-oikeuden julkaisema ratkaisu KHO 22.12.2020/H1094 koski tapausta, jossa Suomessa asuva henkilö oli nimilain mukaisessa menettelyssä muuttanut sekä etu- että sukunimensä.<sup>1</sup> Maahanmuuttovirasto kohteli maistraatin hyväksymää nimenmuutosta uutena henkilöllisyytenä ja hylkäsi kansalaisuushakemuksen. Korkein hallinto-oikeus kumosi maahanmuuttoviraston päätöksen lausuen:

Muutoksenhakija on muuttanut etu- ja sukunimeään tekemällä nimilain (694/1985) mukaisen hakemuksen asianomaiselle Suomen viranomaiselle. Muutokset nimiin on hyväksytty ja ne on merkitty väestötietojärjestelmään. Muutoksenhakija on perustellut muutoksia hänen etu- ja sukunimestään aiheutuneilla käytännön ongelmilla. Korkein hallinto-oikeus toteaa, ettei tällaisella Suomessa tehdyllä nimenmuutoksella, jonka ei voida katsoa merkitsevän henkilöllisyyden muutosta, ole merkitystä arvioitaessa, oliko muutoksenhakijan henkilöllisyys luotettavasti selvitetty kansalaisuuslain 6 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

#### **4. Muita seikkoja: 2, 9 ja 16 §**

Hallituksen esitykseen sisältyy joukko tarpeellisia ja onnistuneesti muotoiltuja ehdotuksia muutoksiksi. Näihin kuuluvat mm.

- 2 §:n 3 ja 4 kohtien korjaaminen siten, että poistetaan keinotekoinen ja sekä kansainvälisten sopimusten että perustuslain 5 §:n kannalta ongelmallinen jaottelu tahdostaan ja tahtomattaan kansalaisuudettoman henkilön välillä; ja
- 2 §:n 7 kohdan korjaaminen siten, että myös naimisissa oleva alle 18-vuotias henkilö on lakia sovellettaessa lapsi.

Kun 2 §:n määritelmää kansalaisuudettomasta henkilöstä muutetaan, tulisi kuitenkin samalla muuttaa myös 9 §:n 1 momentin 4 kohtaa. Tämä säännös sisältyy hallituksen esitykseen puhtaasti teknisestä syystä, mutta tämän ei tulisi estää valiokuntaa korjaamasta esitykseen sisältyvää voimassa olevan lain sisältöä, jonka hallitus esittää säädettäväksi uudelleen muuttamattomana. Säännös rajoittaa Suomessa ulkomaalaisista vanhemmista syntyvän lapsen oikeutta saada Suomen kansalaisuus tavalla, joka on ristiriidassa lapsen oikeuksien yleissopimuksen 7 (2) artiklan ja kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 24 (3) artiklan kanssa. Voimassa olevan lain mukaan tällaisessa tilanteessa lapsi saa Suomen kansalaisuuden, jos hän syntyy Suomessa eikä saa syntyessään minkään vieraan valtion kansalaisuutta ”eikä hänellä syntymänsä perusteella ole edes toissijaisesti oikeutta saada minkään vieraan valtion kansalaisuutta”. Nykyinen säännös liittyy

---

<sup>1</sup> ECLI:FI:KHO:2020:H1094. Kansalaisuuden hakija oli silloinen opiskelijani, ja toimin hänen asiamiehenään KHO:ssa.

hallituksen esityksessä kumottavaksi ehdotettuun erotteluun tahdostaan ja tahtomattaan kansalaisuudettomien välillä, ja kun tuo erottelu nyt poistetaan, säännös tulisi samassa yhteydessä korjata kuulumaan seuraavasti:

#### 9 §. Lapsi

Lapsi saa syntyessään Suomen kansalaisuuden, jos:

----

4) lapsi syntyy Suomessa eikä saa syntyessään minkään vieraan valtion kansalaisuutta, ~~eikä hänellä syntymänsä perusteella ole edes toissijaisesti oikeutta saada minkään vieraan valtion kansalaisuutta.~~

Suomen viranomaiset eivät voi tietää, eikä niillä ole toimivaltaa ratkaista, voisiko jokin toinen valtio kohdella kansalaisenaan Suomessa syntynyttä lasta. Kansalaisuuden myöntämiseen liittyy monissa maissa valitettavan usein avoimen harkintavallan käyttöä ja jopa suoranaisten korruption tai mielivallan piirteitä. Siksi Suomen tulee huolehtia omista kansainvälisistä velvoitteistaan ja myöntää Suomessa syntyvälle lapselle Suomen kansalaisuus, ellei ole varmennettua tietoa siitä, että lapsi todella saa toisen valtion kansalaisuuden. Kansalaisuuslain 34 § tarjoaa perusteen katkaista Suomessa syntyneen henkilön kansalaisuus tämän täyttäessä 22 vuotta, jos tuossa vaiheessa tiedetään tämän olevan myös jonkin toisen valtion kansalainen, eikä riittäviä siteitä Suomeen ole.

Ehdotettu 16 § on kirjoittamistavaltaan epäonnistunut. Hakijalle osoitettujen normien ("Hakijalla saa...") sijasta tulisi nykyisen lain tapaan käyttää asian ratkaisevaan viranomaiseen kohdistuvaa kirjoittamistapaa. Sama koskee 28 §:n muutosehdotusta. Sisällöllisenä kysymyksenä 16 §:ssä nostan lisäksi esiin, ettei EU-kansalaisuuden ja EU:n vapaan liikkuvuuden oloissa ole välttämättä mielekästä määritellä asumisaikaedellytystä puhtaasti Suomen omien maantieteellisten rajojen perusteella, kuten nyt ehdotetaan. Nykyaikaiseen työelämään ja opiskeluun kuuluu liikkuminen EU-alueella, ja joillakin aloilla asumisaikaedellytyksen laskeminen puhtaasti Suomessa vietetyn ajan perusteella voi asiallisesti ottaen muodostua esteeksi Suomen kansalaisuuden saamiselle, vaikka objektiivisesti arvioiden Suomi olisi henkilön kotimaa. Käytännöllisenä seikkana mainitsen lisäksi, ettei henkilön liikkumisesta Schengen-alueella edes synny luotettavaa todistusaineistoa, jolla asumisaikaedellytyksen täyttyminen tai täyttymättä jääminen voitaisiin osoittaa. En ole vakuuttunut siitä, että 18 ja 18 a §:n poikkeussäännökset olisivat riittävät näiden ongelmien ratkaisuna. Siksi ehdotan harkittavaksi 16 §:n nykyaikaistamista EU:n vapaan liikkuvuuden kanssa paremmin yhteensopivaksi.

Kunnioittavasti Italian Pontassieivessä 30.5.2022



Martin Scheinin, professori